

Seyirci mi? Arada ona küçük sürprizler yapın!

102

Belçika'da yaşayan Türkiyeli sanatçı Begüm Erciyas'ın Platform 0090 yapımı "Pillow Talk"u, seyirciye uzanıp sarılacağı, sohbet edeceği yastıklar sunuyor. Yastık size sorular soruyor, aldığı yanıtları cümlede kullanıyor, susuyor...

ÖZLEM HEMİŞ

ozlemhemis@gmail.com

Sevgili okur, daha önce söz etmişim, hikâye anlatıcılığıyla tek kişilik performansların yükselmesi bir işaretti. Bir süredir var olagelen oyuncusuz sahneler de yeni tartışmalara gebe bir başka işaret. İnsansız koreografiler ya da insanı bir deneyim alanında bir deneyin parçası olarak alan işlere tereddüt duymadan yaklaşmak zor. Sanatlar, bilim ve teknoloji arasın-

daki ilişkiler yeniden inşa ediliyor, sahne sanatlarında oyuncunun ve yaratıcının yeri ve işlevi yeniden tanımlanıyor; o kesin. Seyircinin göstereceği sınırlı etkinliği tasarlayarak onu bir icracı olduğu yanılsamasına çeken, deneyime yönlendiren ya da "Ona küçük sürprizler yapın" teklifini ciddiye alan sanatçıların sayısı artıyor.

Evet, bu arayışlar yeni değil ama hâlâ bir 'toplum' umudu olan

Erciyas'ın oyunu, Kunstenfestivaldesarts gibi öncü işleri programına alan saygın bir festivalin ana programında yer alıyor.

İçeri girdiğinizde oldukça geniş uzamda, ışıklandırmanın da etkisiyle kendinizi oradaki tek kişi sanıyorsunuz.

MOLEKÜLER BİYOLOJİDEN DANSA

İşin fikir annesi ve yönetmeni Erciyas, Türkiye'de moleküler biyoloji ve genetik okurken dansla ilgilenmeye başlamış. Performans sanatları araştırma ve proje grubu [laboratuvar] ile çalışmış. Ardından Avusturya'da Salzburg Deneysel Dans Akademisi'ne kabul edilmiş. Pek çok önemli sanat kurumu ve festivallerde yaptlarıyla yer alan sanatçı "Pillow Talk" için uluslararası ve sanatlararası pek çok iş birliği kurmuş. Platform 0090 yapıtı olan "Pillow Talk" Fondation d'entreprise Hermès tarafından desteklenmiş. Ortak yapımcıları arasında STUK (Leuven), Buda (Kortrijk) PACT Zoliverein (Essen), Centre Dramatique National Nanterre-Amandiers var. Araştırma desteği ise wp-Zimmer (Antwerp), Q-O2 Brüksel, Saison Foundation'dan (Tokyo). Ayrıca Berlin Senatosu Kültür ve Avrupa Departmanı ile Flaman Kültür Bakanlığı tarafından da fonlanmış.

'60'lardan farklı bu kez. Belçika'da yaşayan Türkiyeli sanatçı Begüm Erciyas da bu yeni dalganın içinde üretim yapanlardan biri. Son çalışması "Pillow Talk"un (Yastık Muhabbeti) Kunstenfestivaldesarts gibi öncü işleri programına alan saygın bir festivalin ana programında yer alması sevindirici.

OLAY ŞÖYLE GERÇEKLEŞİYOR

Bir performans izlemeye gidiyorsunuz; biletinizi aldınız, kapıya gittiniz. Görevliler sizi karşılayıp tercih ettiğiniz dili sorarak listeye adınızı yazıyorlar. Flemenkçe, İngilizce ve Fransızca

seçenekleriniz var. Salona girmeden önce taşı, çantayı ve telefonunuzu bırakmanız gerekiyor. Ayakkabılarınızı çıkarmanızı istiyorlar, ilk tek kapılıyorsunuz. Salona diğerleriyle aynı anda öğreniyorsunuz. Herkesin mekânda kendini içeri girip yerleşeceği kadar bir zaman aralığı revliler, ışığın size yol göstereceğini, sizin içi gidince uzanmanızı söylüyorlar. İçeri girdiğiniz geniş uzamda, ışıklandırmanın da etkisiyle ke kişi sanıyorsunuz; aynı tekinsizlik hissi...

< Oyunun esin kaynaklarından biri Japon icadı Hugvie: Sarılıp yatmalık bir yastık.

eyzaj oluşturulmuş. Ayağınızın altındaki yer yumuşaklık hissi arıyor. Her yer o yumuşak delikli üstünde düşününce nasıl

biraderlerin ünlü filmi "Rosetta"ya referans verildiğini gör-

peyzaj oluşturulmuş. Ayağınızın altındaki yer yumuşaklık hissi veriyor. Her yer o yumuşak dokulu örtüyle döşenmiş ancak yer yer tepecikler var. Soğuk mavilikte soğuk beyaz bir ışığın gösterdiği, başınızı koyacağınız bir yükseltinin olduğu yere uzaniyorsunuz ve yastığınız sizinle sohbete başlıyor. Yerleştikten sonra ve yastığınız sizinle konuşmaya başlamadan önce salonda yalnız olmadığınızı idrak ediyorsunuz. Sizden önce yerleşenlerin yastık sohbetindeki 'killing me softly' bölümünü duyuyorsunuz mesela. Bir de sizden bir süre sonra girenleri fark ediyorsunuz. Yastığınız bir tür Siri. Size sorular soruyor, aldığı yanıtları cümlede kullanıyor, sizin ona sorular sormanızı istiyor, yanıtlıyor, susuyor, susuşunu uzatıp tedirgin edebiliyor. Sizin kimi yanıtlarınızı beğenmediğini hissettirebiliyor. Bir ara kısacık kestirip dinlenmenizi istiyor. Sonlara doğru da kendisiyle birlikte "Killing Me Softly"yi söylemenizi istiyor; belki de ünlü koreograf Jérôme Bel'e saygıyla... Tabii bunların hiçbirini yapmak zorunda da değilsiniz ama yapmazsanız, deneyimi iskalarsınız.

DÜŞÜNCE NEYE SARILACAĞIZ?

Tabii Jérôme Bel deyince akla "Show Must Go On"un Beckett referanslı gösteri ve yalnızlık teması ile Godard'ın Heidegger'den filme dokuduğu "Dil insanların içinde yaşadığı evdir" repliğindeki 'insan' vurgusu geliyor. Böylece yapıt sağlam bir dramaturjinin atalarına bizi dolaylı yoldan göndermiş oluyor. İnsana özgü olan dil ve dilin taşıyıcısı ses artık yapay zekânın enstrümanı çünkü. "Pillow Talk", tam da bu aralıktan huzursuz ediyor işte. Yapıtın içindeyken Spike Jonze'ın "Her" (2013) filmini hatırlamıştım. İlerideki bir zamanda yalnız ya da risk almaktan imtina eden insanlığın yeni yalnızlık oyuncağının oyuncak olduğunu unutması, bu çok akıllı yapay zekânın yeniliklere yelken açarken insan yalnızlığını katmerlendirebilmesi üzerine düşünmüştüm. Ancak seansım bittiğinde broşürde Dardenne

biraderlerin ünlü filmi "Rosetta"ya referans verildiğini gördüm. Rosetta'nın yalnızlık ve yabancılaşmasını yansıtan kendiyle konuşmaları, bir temrin gibi tekrarlanan o konuşmaların ardından yastığına sarılıp uyuyan Rosetta'nın iç burkan o tek kişilik yastık muhabbeti, işin çekirdeğini oluşturmuş. Film seyredenler kullanılan sert gerçekçi dili hatırlarlar. Burada bizler zaman ve mekânda yalıtılmış olmaktan kaynaklanan çok da negatif gelmeyen, merak dolu bir tekinsizlik hissiyle gündelik gerçeklikten koparak kendi gerçeklik resmimizden yansıyanla ve yastıktan gelen sesle baş başayız.

Söylemeliyim; yapıtın bir diğer esin kaynağı Hugvie imiş. Hugvie'yi duymuş olabilirsiniz. Sarılıp yatmalık bir yastık. Bir Japon icadı. Yastığın telefon koyabileceğiniz bir cebi var. Sevdiceğinizle konuşurken yanınızdaymışcasına sarılasınız diye. Erci yas ve arkadaşları bu fikri geliştirerek yalnızlıktan ölüyorsak bizimle konuşacak bir arayüz yerleştirmişler o yastığa. Birisi aramasa da bir konuşanımız var yani. İşte bu biraz incitici, hatta ürpertici. Ama doludizgin gitmekte olduğumuz noktayı bilmekte, erken erken yüzleşmekte yarar var. Gönül "Pillow Talk" sosyal medyanın sosyalleşme platformu olduğu yanılsamasından ayılamayan Türkiye'ye de gelsin çok ister. **MS**

Okura Not 1: "Pillow Talk" bir de şu metni düşündürüyor içindeyken. Meraklısına: Mladen Dolar, "Sahibinin Sesi", Metis Yayınları, İstanbul, 2013.

Okura Not 2: Immersive için sahne sanatları alanında tam bir Türkçe karşılık bulunamadı. Seyirciye yapıtın içinden geçtiği, yapıt tarafından sarmalandığı hissi veren işler.

Okura Not 3: Samuel Beckett, Adlandırılmayan, Üçleme içinde; Martin Heidegger'in "Dil varlığın evidir" sözü Godard'ın "Onun Hakkında Bildiğim 2 ya da 3 Şey" filminde yarıdaki haliyle yer alıyor.